

СПЕЦІАЛЬНІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІВ

Євген Юрійович ШАПТАЛА,

кандидат юридичних наук

Протидія корупції в роботі органів публічного управління проводиться за використанням широкої системи адміністративних форм та методів, які застосовуються спеціально уповноваженими суб'єктами. Загальний перелік останніх визначено Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 №1700-VII. Однак, особливий статус деяких представників влади потребує специфічного підходу до забезпечення законності, неупередженості та об'єктивності їх діяльності. Саме через це протидія корупції в роботі суддів включає в себе окрім загальних, групу спеціальних інструментів регламентованих Законом України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 №1402-VIII.

Першим прикладом є спеціальна перевірка кандидатів на зайняття посади судді. Даний інструмент набуває специфічного змісту та порядку реалізації. Його регламенту присвячено статтю 75 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 №1402-VIII. Згідно вказаної норми, Вища кваліфікаційна комісія суддів України ухвалює рішення про допуск до спеціальної перевірки стосовно всіх кандидатів на посаду судді, які отримали прохідний бал кваліфікаційного іспиту. Після ухвалення рішення про допуск кандидатів на посаду судді до спеціальної перевірки ВККСУ надсилає до уповноважених державних органів запити про перевірку відомостей стосовно кандидатів щодо їх відповідності вимогам, визначених законодавством, та достовірності поданих документів. Для формування дос'є кандидата на посаду судді та проведення спеціальної перевірки ВККСУ також має право безоплатно отримувати інформацію стосовно кандидата та членів його сім'ї або близьких осіб. Будь-які особи з дня оприлюднення ВККСУ рішення про допуск кандидатів на посаду судді до спеціальної перевірки мають право надавати до Комісії інформацію та матеріали щодо невідповідності певного кандидата вимогам, встановленим законодавством. Вища кваліфікаційна комісія суддів України може врахувати таку інформацію та матеріали під час проведення добору на посаду судді. Інформація та матеріали, отримані від анонімних джерел, а також інформація та матеріали, джерела походження яких встановити неможливо, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України не розглядаються. Якщо ВККСУ отримала інформацію, що може свідчити про невідповідність кандидата на посаду судді законодавчим вимогам, колегія Комісії проводить перевірку зазначеної інформації та розглядає її на засіданні із запрошенням такого кандидата, який має право ознайомитися з цією інформацією, надавати пояснення, докази на її спростування. У разі встановлення за результатами перевірки, що така інформація є обґрунтованою, колегія Вищої кваліфікаційної комісії суддів України ухвалює вмотивоване рішення про невідповідність кандидата на посаду

судді законодавчим вимогам та припинення його подальшої участі у доборі на посаду судді [1].

Двома наступними адміністративними інструментами протидії корупції спеціального значення є декларації, які подаються суддями. Так, згідно статті 61 Законом України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 №1402-VIII кожен суддя зобов'язаний щорічно до 1 травня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України декларацію родинних зв'язків за формою, що визначається ВККСУ. Її метою є попередження та запобігання потенційному конфлікту інтересів в його роботі, а також виникненню інших корупційних ризиків. В декларації зазначаються такі відомості: 1) прізвище, ім'я, по батькові судді, місце його роботи та займана посада; 2) прізвища, імена, по батькові осіб, з якими у судді є родинні зв'язки, місця їх роботи (проходження служби), займані ними посади, якщо такі особи є або протягом останніх п'яти років були: а) членами Вищої ради правосуддя, Вищої ради юстиції, працівниками секретаріату Вищої ради правосуддя, Вищої ради юстиції; б) членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, працівниками секретаріату або інспекторами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України; в) членами Тимчасової спеціальної комісії з перевірки суддів судів загальної юрисдикції; г) суддями, працівниками апарату суду; ґ) суддями Конституційного Суду України, працівниками секретаріату Конституційного Суду України; д) членами Громадської ради доброчесності, членами Громадської ради міжнародних експертів, яка утворюється відповідно до закону, що визначає засади організації та діяльності Вищого антикорупційного суду тощо. Декларація родинних зв'язків судді є відкритою для загального доступу через оприлюднення на офіційному веб-сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. За відсутності доказів іншої відомості, подані суддею у декларації родинних зв'язків, вважаються достовірними. У разі одержання інформації, що може свідчити про недостовірність (у тому числі неповноту) відомостей, поданих суддею у декларації родинних зв'язків, ВККСУ проводить перевірку зазначеної декларації. Неподання, несвоєчасне подання декларації родинних зв'язків суддею або подання в ній завідомо недостовірних (у тому числі неповних) відомостей мають наслідком дисциплінарну відповідальність [1].

Більш глибокий характер має передбачена статтею 62 Закону декларація доброчесності судді, яка спрямована на встановлення більшого обсягу питань та виявлення детермінантів корупції в роботі останніх. Документ складається з переліку тверджень, правдивість яких суддя повинен задекларувати шляхом їх підтвердження або непідтвердження. В декларації зазначаються прізвище, ім'я, по батькові судді, його місце роботи, займана посада та інформація про: 1) відповідність рівня життя судді наявному в нього та членів його сім'ї майну і одержаним ними доходам; 2) своєчасне та повне подання декларацій особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та достовірність задекларованих у них відомостей; 3) невчинення корупційних правопорушень; 4) відсутність підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності; 5) сумлінне виконання обов'язків судді та

дотримання ним присяги; 6) неутручання у правосуддя, яке здійснюється іншими суддями; 7) проходження перевірки суддів відповідно до Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» та її результати; 8) відсутність заборон, визначених Законом України «Про очищення влади». Декларація доброчесності судді може містити інші твердження, метою яких є перевірка доброчесності судді. За відсутності доказів іншого твердження судді у документі вважаються достовірними. В разі одержання інформації, що може свідчити про недостовірність (в тому числі неповноту) тверджень судді у декларації доброчесності, Вища кваліфікаційна комісія суддів України проводить відповідну перевірку. Неподання, несвоєчасне подання декларації доброчесності суддею або декларування в ній завідомо недостовірних (у тому числі неповних) тверджень мають наслідком визначену законодавством дисциплінарну відповідальність [1].

Таким чином, спеціальні адміністративно-правові інструменти протидії корупції в діяльності суддів становлять окрему, цільову групу механізмів, які доповнюють загальнодержавну антикорупційну систему і враховують унікальний статус суддів як носіїв судової влади. Їх зміст і особливості зумовлені необхідністю забезпечення незалежності суддів одночасно з високими стандартами їх доброчесності. Така подвійна вимога потребує спеціально розроблених правових засобів контролю, які не порушують суддівську автономію, але гарантують прозорість професійної поведінки судді.

Список використаних джерел:

1. Про судоустрій і статус суддів: закон від 02.06.2016 №1402-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. №31. Ст.545.